

JOHN RONALD REUEL TOLKIEN

PÁN PRSTENŮ: SPOLEČENSTVO PRSTENU

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Ze stínu vyskočil planoucí rudý meč.

Glamdring se bíle zatřpytil v odpověď.

Ozval se zvonivý třesk a šlehlo bílé světlo. Balrog odskočil a jeho meč se rozlétl v roztavených úlomcích. Čaroděj se zakymácel na můstku, ustoupil o krok a pak opět stanul nehybně.

„Nemůžeš projít!“ řekl.

Jediným odrazem skočil Balrog na můstek. Jeho dűtky zavřily a zasyčely.

„Nemůže stát sám!“ vykřikl náhle Aragorn a rozběhl se zpátky po můstku. „*Elendil!*“ křičel. „Jsem s tebou, Gandalfe!“

„Gondor!“ zvolal Boromir a vrhl se za ním.

V tom okamžiku Gandalf zvedl hůl a s hlasitým výkřikem udeřil do mostu před sebou. Hůl se rozlomila a vypadla mu z ruky. Vyšlehla oslepující clona bílého plamene. Můstek zapraskal. Právě pod Balrogovými nohama pukl a kámen, na němž stál, se zřítíl do propasti, zatímco ostatek zůstal viset a chvěl se jako skalní jazyk trčící do prázdna.

S hrozným výkřikem padl Balrog kupředu a jeho stín se zřítíl dolů a zmizel. Avšak při pádu ještě máchl dűtkami, řemínky šlehly a ovinuly čaroději kolena. Táhly ho ke kraji. Zapotácel se, upadl, marně hmátl po kameni a sklouzl do propasti. „Utíkejte, hlupáci!“ vykřikl – a byl pryč.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Začátek druhé poloviny knihy – kniha 2, kapitola 3 – Můstek v Khazad-dum

Hobit Bilbo Pytlík nalezne na svých výpravách prsten, o kterém říká, že je to jeho miláček. Jednoho dne oslaví 111. narozeniny, poté se rozhodne odejít z Kraje na svoji poslední výpravu, a zanechá celé své dědictví svému synovci Frodovi. Přítel a mocný čaroděj Gandalf věděl, že prsten není obyčejný, ba naopak že je jedním z Prstenů moci.

(Tyto prsteny dělají svého Pána velmi silným a mocným. Celkem bylo prstenů 19. 3 prsteny pro vládců Elfů, 7 pro trpaslíky, 9 prstenů bylo darováno lidem. Byl však vytvořen ještě jeden prsten temným Pánem Sauronem, v zemi Mordoru, v hoře Osudu. Tento Jeden Prsten vládne všem a s jeho temnou mocí, kterou do něj Sauron vložil, ovládá celou Středozem. Uskutečnila se Válka národů, kdy stál svobodný svět proti zemi Mordoru a jeho spojenectví. Sauron byl přemožen, Prstenu se zmocnil Isildur, ale nezničil ho, ponechal si ho a po jeho smrti byl Prsten ztracen a na čas zapomenut.)

Bohužel Frodo zdědil tento Prsten moci a vzápětí se Gandalf dozvídá, že temný Pán se opět vrátil a chce svůj Prsten zpět. Frodo se nyní musí vydat se svými přáteli Samvědem Křepelkou (Sam), Peregrinem Bralem (Pipin, Pip) a Smělmírem Brandorádem (Smíšek) do Roklinky, Elrondova domu, kde se sejde Rada a rozhodne, co s prstenem.

Jsou na cestách pronásledováni „devítkou“ černých jezdců, služebníků Saurona. Na cestách procházejí Starým Hvozdem, Mohylovými vrchy, Komářimi močály, Větrovskými vrchy, kde je potkává mnoho dobrodružství a nebezpečí, ze kterých vždy vyvážnou pomocí jiných dobrých a svobodných lidí, mezi něž patří např. Aragorn, Tom Bombadil, sedlák Červík, hostinský Máselník, elf Glorfield nebo skupina elfů.

Když dorazí do Roklinky, po Elrondově Radě vznikne Společenstvo Prstenu, které má za úkol zničit Prsten jeho vhozením do jícnu hory Osudu v zemi Mordor. Společenstvo je tvořeno Gandalfem, Aragornem, Boromírem, trpaslíkem Gimlim, elfem Legolasem a právě čtyřmi hobity.

Na cestě se střetávají nejprve s mocí hory Caradharas, která jim nedovolí projít, a tak jsou nuceni projít skrz temnou Morii. Cestu jim kříží vlci a u vstupu do Morie jsou překvapeni obludou z jezera. Obojímu se ubrání, ale v Morii se střetávají se skřety a mocným zlým stvořením jménem Balrog, podobnému démonovi. Při boji Gandalfa s Balrogem se Gandalf obětuje pro Společenstvo a padne. Po vyvážnutí z Morie doráží Společenstvo do elfské lesní říše Lothlorien (Lórien). Zde se zotavují ze ztráty a setkávají se s Galadriel, mocnou elfkou vlastníci jeden ze Tří Prstenu. Ta jim daruje mocné předměty a také 3 loďky, aby se dostali blíže ke svému cíli pomocí plavby po Anduině. Po dlouhé plavbě jsou nuceni zastavit před Rauroskými vodopády. Frodo ví, že Aragorn a Boromir chtějí odejít do Minas Tirith za svým lidem, a očekává rozpad Společenstva, a tak opouští Společenstvo bez jejich vědomí, následován věrným Samem...

- **téma a motiv**

téma: boj Balroga se Společenstvem Prstenu

motivy: stín, meč, světlo, čaroděj, můstek

- **časoprostor**

prostor: Děj se odehrává ve světě zvaném Ardy, konkrétně kontinent Středozem.

čas: Odehrává se tak na sklonku 3. věku – roku 1601 hobiti osídlili Eriador a od té doby se počítá krajový letopočet začínající rokem 1. Příběh začíná oslavou Bilbových narozenin, což je roku 1401 k. l. Jde tedy zřejmě o rok 3002 – v knize se však používá po celou dobu krajový letopočet.

- **kompoziční výstavba**

Knihy je rozdělena do kapitol, děj je vyprávěn chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza

epika

hrdinský fantasy román – hrdina/hrdinka prožívá nejrůznější dobrodružství ve smyšleném světě, střet s nadpřirozenými silami – doplněno mapami, slovníky apod.

- **vypravěč**

vševědoucí vypravěč v er-formě

- **postava**

Gandalf – odvážný, mocný, silný, obětavý pro družinu a přátele, výborný v boji se svým elfským mečem Glamdringem

Balrog – zlý, temný, připodobnění ohnivého démona

Aragorn – odvážný, bezhlavě bojující za své přátele, dobrý stopař a lovec, Elendilův dědic, výborný bojovník s mečem, jeho meč – opět zkutý meč Narsil, který uťal Sauronovu ruku – nazval ho Andúril

Boromir – odvážný, bojeschopný, bez vůle, podléhá moci prstenu – zavraždil Froda a požádal ho o Prsten, až poté uvědomělý, zpytuje své svědomí

Frodo – zoufalý ze své situace, odvážný a rozhodný, dokáže čelit strachu, je šťastný za své přátele, na které se může spolehnout, především na Sama

Sam – věrný přítel Froda, udělal by pro něj cokoli – na závěr se téměř utopí jen proto, aby zastavil Froda v odchodu a on mohl odejít s ním, odvážný při boji se Skřety, i když nikdy nebojoval

Legolas – výborný lukostřelec, odvážný, rád pomůže svým přátelům v nouzi – cesta zpět z Caradharasu

Gimli – na trpaslíka velmi přátelský, dokonce se stane nejlepším přítelem elfa Legolase, vytrvalý a odvážný, dobrý v boji se sekyrou

- **vyprávěcí způsoby**

pásmo vyprávěče v er-formě
přímá řeč – Gandalf, Aragorn, Boromir

- **typy promluv**

dialog Gandalfa, Aragorna a Boromira

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

zdrobnělina *můstek, řemínky*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

personifikace *Ze stínu vyskočil planoucí rudý meč.; Jeho dŮtky zasyčely.; jeho stín se zřítíl dolů a zmizel; řemínky šlehly a ovinuly čaroději kolena. Táhly ho ke kraji.*

epiteton *Glamdring se bíle zatřpytil, zvonivý třesk, oslepivá clona*

přirovnání *chvěl se jako skalní jazyk trčící do prázdna*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

tvořil převážně v 1. polovině 20 století

John Ronald Reuel Tolkien (1892–1973)

- anglický spisovatel, filolog
- * Bloemfontein, hlavní město Oranžského svobodného státu (JAR)
- ve věku 3 let odcestoval do Anglie s matkou, otec zemřel v Africe na krvácení do mozku
- otec Arthur ředitel tamní banky, matka Mabel, bratr Hilary
- vystudoval školu v Birminghamu a poté studoval na Oxfordu obor anglistika
- univerzitní profesor anglického jazyka a literatury na Oxfordu
- významný jazykovědec – znalec staré angličtiny a severštiny
- člen skupiny Inklings (Tušitelé)
- zúčastnil se 1. sv. války, onemocněl zde a při léčení začal psát
- 28. března 1972 obdržel od královny Alžběty II. Řád britského impéria
- oženil se s Edith Brattovou a po zbytek života to byla jeho jediná láska – v *Silmarillionu* se stylizovali do postavy Berena a elfky Lúthien, kteří měli milostný vztah
- s Edith měl 4 děti
- dne 2. září 1973 John Ronald Reuel Tolkien ve věku 81 let zemřel. Na náhrobku v Oxfordu na hřbitově Wolvercote, kde je pochován on i jeho žena, jsou u jejich jmen vytesána i jména Berena a Lúthien

Hobit – román o kouzelném světě hobitů, kteří jsou mírumilovní a jsou stále veselí

Pán Prstenů: Dvě Věže, Pán Prstenů: Návrat Krále

Silmarillion

- první kniha *Hobit* odstartovala trilogii *Pána Prstenů*, která chronologicky navazuje na příběh
- v poslední knize je detailně popsán třetí věk ve Středozemi a její historie, charakter kroniky

- **literární / obecně kulturní kontext**

Literatura s prvky sci-fi:

- velice pestrý žánr, který bývá dále členěn
 - fantasy literatura se někdy řadí pod sci-fi literaturu, někdy je brána zvlášť
- (sci-fi literatura zobrazuje technické vymoženosti × fantasy literatura bájný a pohádkový svět)
- k této literatuře se řadí i autoři vizí totalitních společností

Literatura s prvky sci-fi:

Edgar Rice Burroughs (1875–1950)

- *Cyklus o Tarzanovi, Cyklus o Barsoomu*
- USA
- psal dobrodružné příběhy odehrávající se v exotických prostředích
- vystudoval vojenskou akademii, poté sloužil u jezdeckva
- vystřídal několik povolání (kovboj, tvorba reklamy a inzerátů), poté spisovatel
- *Cyklus o Pellucidaru* (tajemný svět uvnitř Země), *Cyklus o Amtoru* (odehrává se na Venuši), *Cyklus o Barsoomu* (svět na Marsu)
- považované dnes za science-fiction „klasiku“
- zbohatl díky literární činnosti

Ray Bradbury (USA)

Martánská kronika – lidé se snaží kolonizovat Mars, kde žije mírumilovný lid, nakonec si zničí vlastní Zemi atomovým výbuchem

451° Fahrenheita

Vize totalitních systémů:

Jevgenij Ivanovič Zamjatin (1884–1937)

- *My*
- Rus, spisovatel antiutopii
- kritizoval komunismus
- lodní inženýr (dokonce později přednášel předmět „Stavba lodí“)
- díky románu *My* perzekvován – odešel do Paříže

George Orwell (1903–1950)

- proslaven romány *Farma zvířat* a *1984*
- přiznával inspiraci Zamjatinem

Fantazy:

Clice Staples Lewis (1898–1963)

- Angličan, Tolkienův kolega
- autor sedmidílného románu *Letopisy Narnie*

Terry Pratchett (1948–2015)

- Angličan, autor humoristických fantazy románů
- příběhy se odehrávají v kraji Zeměplocha

Joanne K. Rowlingová (* 1965)

- Angličanka, autorka šestidílného románu o *Harry Potterovi*

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí, z počátku popisný

- **vysvětlení názvu díla:**

Pán Prstenů – hlavním předmětem je mocný prsten temného pána země Mordor – Saurona

- pokud Sauron získá ztracený prsten, získá moc nad zbylými prsteny moci

Společenstvo prstenu – společenstvo obyvatel svobodných zemí nesoucí prsten a snažící se zničit jej

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Dílo není aktuální, neboť je děj smyšlený a postavy nadpřirozené.

Lze najít aktuálnost, a to touhu po moci za každou cenu.

- **pravděpodobný adresát:**

Náročný čtenář s fantazií a zálibou v oblasti fantasy a sci-fi.

- **určení smyslu díla:**

Dokud je v lidech odvaha, přetrvává naděje. I nejmenší človíček může dokázat obrovské činy.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

1. dílo z trilogie Pán Prstenů, avšak dle mého názoru příběh započal nalezením Prstenu Bilbem v knize Hobit.

- **tematicky podobné dílo:**

Jonathan Swift – *Gulliverovy cesty*

Christopher Paolini – *Eragon*

- smyšlené světy a nadpřirozené postavy a charaktery

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Stejnomený film od režiséra Petera Jacksona – 4 Oscary, ČSFD – 90 %, 26. nejlepší film, 8. nejoblíbenější film.

Krásné zpracování, jak technicky, tak výborné výkony herců. Skvěle zvolené prostředí pro děj – Nový Zéland. Pouze několik postav chybí – Tom Bombadil, Glorfield...

Osobní názor je takový, že kniha se mi líbila více, ačkoliv film je velmi zdařilý a příběh sepsaný tak, aby příliš nezměnil původní strukturu díla.